

NATIONAL AVIATION UNIVERSITY
(Ukraine)
Department of English Philology and Translation
SIBERIAN FEDERAL UNIVERSITY
(Russian Federation)
Department of Business Foreign Language

**GENERAL AND SPECIALIST
TRANSLATION / INTERPRETATION:
THEORY, METHODS, PRACTICE**

6th International Conference Proceedings

April 5-6, 2013

**Kyiv
2013**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ
АВІАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
(Україна)**

Гуманітарний інститут
Кафедра англійської філології
і перекладу

**НАЦИОНАЛЬНЫЙ
АВИАЦИОННЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ
(Украина)**

Гуманитарный институт
Кафедра английской филологии
и перевода

**СИБІРСЬКИЙ
ФЕДЕРАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

(Російська Федерація)
Інститут економіки, управління
та природокористування
Кафедра
ділової іноземної мови

**СИБИРСКИЙ
ФЕДЕРАЛЬНЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

(Российская Федерация)
Институт экономики, управления
и природопользования
Кафедра
делового иностранного языка

**ФАХОВИЙ ТА ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА**

Матеріали доповідей
VI Міжнародної науково-практичної конференції
05.04 - 06.04. 2013

Материалы докладов
VI Международной научно-практической конференции

**СПЕЦІАЛЬНИЙ І
ХУДОЖЕСТВЕННИЙ ПЕРЕВОД:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА**

Київ
«Аграр Медіа Груп»
2013

УДК: 81' 25 (082)

Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: матеріали доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції 5-6 квітня 2013 р. / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. – К.: Аграр Медіа Груп, 2013. – 472 с.

Збірник містить матеріали доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції з питань теорії та практики перекладу, що відбулась 5-6 квітня 2013 року на кафедрі англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна).

Специальный и художественный перевод: теория, методология, практика: материалы докладов VI Международной научно-практической конференции 5-6 апреля 2013 г. / под общей ред. А.Г. Гудманяна, С.И. Сидоренко. – Киев: Аграр Медиа Групп, 2013. – 472 с.

Сборник содержит материалы докладов VI Международной научно-практической конференции по актуальным вопросам теории и практики перевода, которая состоялась 5-6 апреля 2013 года в Национальном авиационном университете (г. Киев, Украина).

General and Specialist Translation / Interpretation: Theory, Methods, Practice: Proceedings of the 6th International Conference. – Kyiv: AgrarMedia Group, 2013. – 472 p.

The book contains papers presented by the participants of the 6th International Conference on theory and practice of translation / interpretation held at the National Aviation University (Kyiv, Ukraine) on 5-6 April 2013.

Голова організаційного комітету:

Гудманян А.Г., д-р філол. наук, проф.,
в.о. директора Гуманітарного інституту
Національного авіаційного
університету (Україна)

Председатель оргкомитета:

Гудманян А.Г., д-р філол. наук, проф.,
и.о. директора Гуманітарного інститута
Національного авіаційного
університета (Україна)

Заступники голови оргкомітету:

Сидоренко С.І., канд. філол. наук,
доцент каф. англійської філології і
перекладу Гуманітарного ін-ту НАУ;

Разумовська В.А., канд. філол. наук,
проф. кафедри ділової іноземної мови
Ін-ту економіки, управління та
природокористування Сибірського
федерального університету, голова
Красноярського регіонального
відділення Спліки перекладачів Росії

Заместители председателя оргкомитета:

Сидоренко С.И., канд. філол. наук,
доцент каф. англійської філології і
перекладу Гуманітарного ін-та НАУ;

Разумовская В.А., канд. філол. наук,
проф. кафедри ділового іноземного
язика Ін-та економіки, управління та
природопользования Сибирского
федерального університета,
руководитель Красноярского
регионального отделения Союза
переводчиков России

*Рекомендовано до друку вченою радою Гуманітарного інституту
Національного авіаційного університету (Протокол № 3 від 13.03.2013 р.)*

ISBN 978-617-646-151-7

Стилістичні аспекти роману Марка Твена «Пригоди Гекльберрі Фінна» в українських та російських перекладах

Задум нового роману про Гекльберрі Фінна виник у Твена ще тоді, коли він закінчував свою книгу про Тома Соєра. Але письменник вирішив взяти головним героєм не Тома, а Гека, пояснивши це в листі до свого друга В.Д.Хоуелса: «Прийде час, коли я візьму хлопчика 12-ти років і проведу його по життю (це буде розповідь від першої особи). Тільки не Тома Соєра. Він не годиться» [1].

Марк Твен розпочав роботу над рукописом під назвою «Автобіографія Гекльберрі Фінна» 1876 року, а закінчив 1884 року. Проте щойно розпочавши, письменник відклав рукопис на три роки до 1879 року, пояснивши у своїй автобіографії [2] це тим, що книга «втомилася», що це пов'язано з його поривчастим, непосидючим характером і звичкою, як він висловлювався, тримати на літературних стапелях по декілька незавершених кораблів [3; 5].

Зауважимо, що Гек змальований з письменникового приятеля дитячих років Тома Бланкеншіпа. У своїй автобіографії (надрукованій у автентичному вигляді лише 2011 року) письменник зазначає, що змалював Тома точно таким, яким той був: неосвіченим, немитим, голодним, але з добрим серцем. Його свобода була необмежена, з власного погляду він був єдиною вільною особою у суспільстві, і як наслідок він був цілком щасливий [2, с. 397]. Відзначимо, однак, що жорстокий кінець історії реального Тома Бланкеншіпа докорінно відрізняється від завершення роману «Пригоди Гекльберрі Фінна» [1, с. 11].

Проте, після завершення роману, опублікувати його письменнику вдалося не одразу. Навколо публікації роману розгорнулася активна полеміка. Так, журнал «Століття», який опублікував лише уривки роману ще до публікації книги, наполягав на викресленні посилань на оголеність, мертвих котів тощо. «Бостонська газета» писала, що серія пригод має низький рівень моралі, грубий діалект, систематичне використання поганої граматики та нечемних висловів, та загалом стиль книги – зухвалий і нешанобливий [4, с. 11]. У Конкорді (штат Массачусетс) «Пригоди Гекльберрі Фінна» були вилучені з міських бібліотек як «сміття, придатне лише для звалища» [5]. Крім того, багато читачів визнали роман Твена неприйнятним через порушення вишуканих стандартів соціального та літературного етикету. Адже замість нормативної мови, зразкового героя, високої моралі, вони

зіштовхнулися з розповіддю, написаною ідіомами неграмотним хлопцем з найнижчого класу південного білого суспільства [4, с. 16]. Та все ж роман нарешті надрукували 10 грудня 1884 року в Канаді та Англії та 18 лютого 1885 року в США [3; 6].

Отже, книга піддавалася суворій критиці і гонінням чимало разів, зокрема через використання автором розмовної мови американської глибинки. Адже використання такої мови допускалося лише у фарсі та сатири на звичай простолюдю.

Щодо перекладів роману українською мовою, слід зазначити, що перший в часі переклад належить Насті Грінченко (1908), талановитій перекладачці, дочці Б.Грінченка, яка померла 24-літньою. Слід згадати також переклад «Пригод Гекльберрі Фінна» (1937), виконаний відомим перекладачем з багатьох європейських мов Миколою Івановим, сліди якого, на жаль, загубилися по війні в радянських концтаборах. У 1948 році в Києві опубліковано новий переклад «Пригод Гекльберрі Фінна» пера І.Стешенко. 1956 р. був опублікований переклад роману, виконаний Н.Тищенко. Ці переклади згодом неодноразово перевидавалися.

Розглянемо деякі стилістичні особливості роману у перекладі Н.Грінченко, І.Стешенко та в класичному російському перекладі Н.Дарузес.

Say – who is you ? Whar is you? Dog my cats ef I didn' hear sumf'n. Well, I knows what I's gwyne to do. I's gwyne to set down here and listen tell I hears it agin [6, с. 172].

Н.Грінченко переклала цей уривок так: *Е, та хто ж ви такі, чого вам треба? Йй-богу ж я чув, як щось шамотіло. Ну, постривайте ж, я знаю, що зроблю! Сяду тут і буду прислухатись, поки знову щось почую* [7, с. 13]. У І.Стешенко: *Кого це тут носить? Де ж ви? Хай мені біс, якщо я вас не чув! Гаразд, ось що я зроблю: сяду на цьому самому місці й прислухатимусь, поки знову почую* [8, с. 218]. У Н.Дарузес: *Послушайте, кто это? Где же вы? Ведь я все слышал, свинство какое! Ладно, я знаю, что мне делать: сяду и буду сидеть, пока опять что-нибудь не услышу* [9, с. 151].

Версія І.Стешенко точніше передає зміст, однак перекладач знов таки використовує літературний стиль, тоді як Н.Грінченко – розмовно-побутовий. Слід зауважити, що фразу «*Dog my cats*» Н.Грінченко переклала як «Йй-богу» і тим самим дещо пом'якшила тональність, тоді як І.Стешенко використала більш різкий вислів «Хай мені біс» адже згадування чорта в англійській мові XIX століття було однією з найбрутальніших лайок, Н.Дарузес переклала як «свинство какое», тим самим пом'якшивши переклад оригіналу.

I clumb up the shed and crept into my window just before day was breaking. My new clothes was all greased up and clayey, and I was dog-tired [6, с. 176].

Я здерся на піддашок і вліз у своє віконце, саме перед світом. Одежу я всю вимазав у глину та закапав лосєм, а сам змучився до краю [7, с. 21].

Я виліз на дах комори, а звідтіль пробрався вікном до себе, коли вже почало розвиднятися. Моє нове вбрання було геть позакапуване свічкою та вимащене глиною, а сам я втомився, як зацькований пес [8, с. 223].

Я влез на крышу сарая, а оттуда - в окно уже перед самым рассветом. Мое новое платье было все закапано свечкой и вымазано в глине, и сам я устал как собака [9, с. 155].

Версія Н.Грінченко звучить у більш природній розмовній тональності, проте вислів «*dog-tired*» вона відтворила більш спрощено «*змучився до краю*». У І.Стешенко це відтворено більш емоційно забарвлено «*втомився, як зацькований пес*» (експресію оригіналу навіть дещо посилено). А Н. Дарузес переклала найближче до оригіналу «*кустал как собака*». Звернімо увагу на те, що *before day was breaking* у Н.Грінченко відтворено фольклорним *саме перед світом і przed samut świtem*. Натомість І.Стешенко і Н.Дарузес вдаються до літературного *коли вже почало розвиднятися* і вже зовсім нормативного *перед самым рассветом*.

Every time he got money he got drunk; and every time he got drunk he raised Cain around town; and every time he raised Cain he got jailed. He was just suited – this kind of thing was right in his line [6, с. 185]. Маємо декілька перекладів цього уривку: *Що-разу, як йому попадали до рук гроші, він напивався і робив бешкету на ціле місто і за те його садовлено в холодну. Та його це мало турбувало, він до такого звик [7, с. 41].*

Кожного разу, діставши гроші, він напивався; і кожного разу, напившись, тинявся по місту й здіймав бучу; і кожного разу, коли він здіймав бучу, його запроторювали до буцегарні. Він був дуже задоволений: таке життя було йому до шмиги [8, с. 236].

Всякий раз, получил деньги, он напивался пьян; и всякий раз, напившись, шатался по городу и буянил; и всякий раз, как он набезобразничает, его сажали в тюрьму. Он был очень доволен: такая жизнь была ему как раз по душе [9, с. 163].

Версія І. Стешенко точніше передає зміст, однак перекладачка використовує «перейскравлений» літературний стиль, тоді як Н. Грінченко – більш «приземлений» розмовно-побутовий. Слід зауважити, що вислів «*raised Cain*», який за змістом означає «зчинити галас; вчинити скандал» Н. Грінченко переклала як «*робив бешкету*»,

І. Стешенко – більш стилістично забарвленим «здіймав бучу», а Н. Дарузес - розмовним «буянил».

By Jackson, I'd like to, and blame it I don't know but I will; but who in the 'dingnation's a-goin' to pay for it? Do you reckon your rap – [6, с. 224] У Н. Грінченко: *Присягаюся Джексоном, я залюбки, та тільки хто ж заплатить мені за працю?.. Адже твій батько певне [7, с. 116]..* У І. Стешенко: *Їй-богу, я б поїхав, та, мабуть, і доведеться докласти рук. А хто ж, хай вам усячина, заплатить за це? Як ти гадаєш, може, твій батько [8, с. 283]?..* У Н. Дарузес: — *Я бы и поехал, ей-богу, да и придется, пожалуй. А кто же, прах возьми, заплатит за это? Как ты думаешь, может, твой отец [9, с. 197]?*

І знову версія Н. Грінченко звучить у більш природній, розмовній тональності. Вираз «*By Jackson*» перекладачка відтворює дослівно «*Присягаюся Джексоном*», тоді як І. Стешенко та Н. Дарузес використали «*Їй-богу*». При цьому обірвану фразу *Do you reckon your rap* – Н. Грінченко й переклала обірваним *Адже твій батько певне...*, натомість і в І. Стешенко і в Н.Д. арузес маємо звичайне завершене речення: *? Як ти гадаєш, може, твій батько? і Как ты думаешь, может, твой отец?..*

На завершення наголосімо: роман «Пригоди Гекльберрі Фінна» - найкращий роман Марка Твена, який став класикою американської літератури. Використовуючи говірку соціального дна, Твен здійснив справжню літературну революцію. Слід відзначити: вже найперший український переклад «Пригод Гекльберрі Фінна», виконаний Настею Грінченко, дає добре уявлення про стилістичну забарвленість оригіналу. Українська письменниця перекладає Марка Твена добірною народною мовою, вдаючись часом до «одомашнення», але водночас доволі точно відтворюючи всі змістовні одиниці. Її мова цілком природна, в ній немає фразеологізмів, які на цьому тлі здаються надміру яскравими. Водночас стилістика пізніших перекладів як українською (І. Стешенко), так і російською (Н. Дарузес) мовами тяжіє до використання засобів нормативної літературної мови, хоча із вкрапленням окремих емоційно забарвлених фразеологізмів (які відтак часом звучать на стилістично нейтральному тлі дещо штучно).

Література

1. Twain Mark. The adventures of Huckleberry Finn/ ed. With an introduction by J.Seelye. – Lnd. Etc.: Penguin books, 1985. – 336 p. 2. Autobiography of Mark Twain/ Edited by Harriet Elinor Smith. – University of California press, 2011. – 736 p. 3. Twain Mark. The adventures of Huckleberry Finn: Text and criticism.- М.:Raduga, 1984. – 363 p. 4. Justin Kaplan. Born to trouble. 100 years of Huckleberry Finn. – Washington: Library of Congress,

1985. – 23 p. **5.** Ромм А.С. Марк Твен. – М.: «Наука», 1977. – 191 с. **6.** Mark Twain. The adventures of Tom Sawyer. The adventures of Huckleberry Finn. – University of Canterbury. – 2001 – 396 p. **7.** Твен Марк. Пригоди Гекльберрі Фінна / пер. Насті Грінченко. – К. – 1908. – 420 с. **8.** Твен Марк. Пригоди Гекльберрі Фінна / пер. З англ. І.І. Стешенко. – К.: «Школа», 2002. – 400 с. **9.** Твен Марк. Приключения Тома Сойера. Приключения Гекльберри Финна. – К.: Рад. шк., 1984. – 350 с.

Maria Antoniou
Athens, Greece

Translating Humour: the Case Study of French Comics Translated to Greek

Introduction

Translating humour, expressed verbally, is quite difficult task for the translator, since, most of the time, it has to do with intercultural factors. As already explained by the Sapir-Whorf hypothesis, different languages (consequently cultures) clip reality in many different senses, different ways, that crystallize different visions of the world. The difficulty in translating these differences results from the need of a translation complied with regulations and principles regarding all kinds of texts, as those defined by de Beaugrande and Dressler [1, p. 34]: efficiency, effectiveness, etc.

The aim of the present communication is to study certain cases of humour in French and their translation in Greek. Examples extracted from Goscinny's comics series *Asterix* will constitute our corpus.

About humour

According to Raskin [2, p. 30-41], in his linguistic theory about humour, humour is based on the key-term of *incongruity*. Incongruity is defined as the incompatibility between two opposite scripts; possible/impossible, true/false, real/not real, etc. (see also Attardo [3] and Takouda [4, p. 562-566]). Incongruity results from the incompatibility between what is expected by the listener and what is actually said. Once a script is occurring, a script that is different than the one expected in a given situation, this divergence, comparing to what is expected, creates a surprise. Surprising the audience by a new piece of information creates humour.

In our study, we will try to investigate how this incongruity, that creates humour, is translated, so as to produce the same kind of humour in target language. French being our source language, we will use as corpus the popular comic *Asterix*, as well as its translations in Greek. Of course, in creating humour, apart from languages, also intervenes image, another